

31.8.2026

1903/11.01.00/2025

Ympäristöministeriö
PL 35, 00023 Valtioneuvosto
kirjaamo.ym@gov.fi

Asianumero: VN/25123/2024

Espoon kaupungin täydentävä lausunto kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksesta

Tämä täydentävä lausunto on Espoon kaupungin lisäys aiemmin (7.7.20206) jätettyyn lausuntoon, joka keskittyi käsittelemään artiklan 8 mukaista kaupunkiympäristöjen ennallistamista.

Lisälausunnossa käsitellään muut osa- alueet, jotka kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen lausuntopyyntö kattaa.

Yleiset kommentit ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Espoon kaupunki pitää ennallistamisasetuksen ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteita erittäin tärkeinä ja kannatettavina. Espoon kaupungilla on oma kunnianhimoinen strategia, jonka mukaan Espoo turvaa luonnon monimuotoisuutta tavoitellen luonnon kokonaisuikentymättömyyttä vuoteen 2035 mennessä Luontoviisas Espoo -tiekartan mukaisesti. Espoo vahvistaa ekologista verkostoa, parantaa lajien ja luontotyyppien tilaa sekä käyttää luontohaittojen lieventämishierarkiaa suunnittelussa ja toteutuksessa. Espoon tavoitteet ovat yhteneväiset kansallisten ja EU:n laajuisten tavoitteiden kanssa.

Espoo toteaa, että nyt lausunnolla oleva ensimmäinen luonnos kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta on vielä monilta osin vaillinainen, ja lausuntomateriaalina on vain ennallistamissuunnitelman luonnoksen yhteenveto. Siten myös lausunnossa liikutaan yleispiirteisellä tasolla. Espoo toivoo, että suunnitelman päivittyessä tarjotaan mahdollisuus lausua uudelleen tarkentuneesta kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta.

Yleisenä huomiona todettakoon myös ennallistamisasetukseen ja -suunnitelmaan liittyvän yleisen tietopohjan, osaamisen ja informaatio-ohjauksen vahvistamisen tärkeys. Suunnitelmassa on tärkeää tunnistaa ennallistamistyölle tärkeät tahot ja toimijat, sekä keinot tiedottaa, kouluttaa, kannustaa ja tukea toimijoita. Valtakunnallinen koordinaatio, yhtenäisen tietopohjan kehittäminen sekä

31.8.2026

1903/11.01.00/202

5

asiantuntijoiden ja päättäjien osaamisen vahvistaminen ovat olennaisia tekijöitä tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Artikla 4; maa-, rannikko- ja makeanveden ekosysteemien ennallistaminen

Luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilan parantaminen myös suojelualueiden ulkopuolella on tärkeää, koska yksin suojeluverkoston avulla luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä ei voida pysäyttää. Suunnitelmassa tulisi nostaa esiin myös ekologisten verkostojen ja kytkeytyvyyden merkitystä, joka korostuu rakennetuissa ja muissa luonnontilaltaan muuttuneissa ympäristöissä sekä ilmastonmuutoksen myötä.

Ennallistamisasetuksen tavoitetasoihin tulisi pyrkiä kaikilla osa-alueilla, jotta luontokato voidaan aidosti pysäyttää. On muistettava, että luonnon monimuotoisuuden väheneminen on yritetty pysäyttää kansallisin ja kansainvälisin strategioin ja suunnitelmin aiemminkin jo vuosiin 2010 ja 2020, mutta riittäviä toimia ei ole saatu aikaan. Suomen ei tulisi pyrkiä kaikilta osin mahdollisimman suuriin kansallisiin joustoihin ja myönnytyksiin valtakunnallisessa ennallistamissuunnitelmassa. Lyhyen tähtäimen etujen takaaminen voi pitkällä aikavälillä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien toiminnan heikentyessä johtaa suureen haittaan niin yhteiselle kuin yksityisellekin edulle.

Esim. neljän yleisimmän suoluontotyyppin osalta Suomi esittää v. 2050 ennallistamistavoitteeksi vain noin 30 prosenttia ennallistamisasetuksen mukaisen 90 prosentin sijaan. Metsäluontotyyppien osalta linjauksia tai tavoitteita ei vielä ilmoiteta lausunnolla olevassa luonnosversiossa. Suomen luonnon köyhtyminen johtuu pitkälti metsäelinympäristöjen muutoksista metsien uudistus- ja hoitokäytäntöjen myötä. Noin 30 % uhanalaisista lajeista elää ensisijaisesti metsissä. Metsäluontotyypppejä koskeva osuus ennallistamissuunnitelmasta on siten erityisen merkittävä, eikä tarvittavien toimien tule viivästyä, mikäli luonnon köyhtyminen halutaan pysäyttää.

Toki on todettava, että ennallistamisurakka on mittava. Vuoteen 2030 mennessä ennallistamistoimien on katettava 30 % kaikesta luontotyyppien heikentyneessä tilassa olevasta pinta-alasta, jonka määräksi on arvioitu yli 3,5 miljoonaa hehtaaria, ilman lukuja boreaalisista luonnonmetsistä ja harjumetsistä. Kuluvana vuonna 2026 ensimmäisiä ennallistamishankkeita vasta käynnistellään monin paikoin. Espoossa on käynnissä Luontoviisas Espoo -tiekartan mukainen hanke, jossa pilotoidaan ennallistamista ja kompensatiota. Keskitymme luontokadon hidastamiseen ennallistamalla ensisijaisesti uhanalaisia luontotyypppejä ja uhanalaisten lajien elinympäristöjä, kuten kaupungin metsiä, soita ja pienvesiä. Prosessi Lupa- ja valvontaviraston osalta hakee muotoaan ja alan toimijoiden kenttä on vakiintumaton. Valtakunnallisesti tulisi taata riittävät resurssit sekä koulutus, neuvonta ja tiedotus, jotta ennallistamishankkeiden prosessit saadaan sujuvoitettua.

31.8.2026

1903/11.01.00/202

5

Tietopuutteiden korjaaminen

Luontotyyppejä koskevien ennallistamis- ja palauttamisvelvoitteiden lisäksi asetuksen 4 artikla velvoittaa jäsenvaltiot täydentämään luontotyyppien tilaa koskevia tietopuutteita.

Tietopuutteiden korjaamiseksi on korostettava eri tahojen tuottaman luontotiedon yhtenäistämisen tärkeyttä. Espoolla, kuten monella muullakin kaupungilla ja kunnalla, on paljon tarkkoihin maastokartoituksiin pohjautuvaa luontotietoa luontotyypeistä ja lajeista. Espoossa on kehitetty kattava luontotietojärjestelmä, johon syötetään kaikki kaupungin alueelta saatava luontoselvitystieto. Mm. laaja-alaiset luontotyyppien uhanalaisarvioinnin mukaisten luontotyyppien kartoitukset on aloitettu vuonna 2020, ja inventointeihin on sittemmin otettu mukaan myös luontodirektiivin luontotyytit. Lajitieto Espoosta on jo pystytty yhdistämään lajitietokeskuksen tietokantaan, mutta kaupungin tuottamalle luontotyyppitiedolle ei ole toistaiseksi kansallista tietojärjestelmää.

Ennallistamissuunnitelman toimenpiteenä todetaan, että Suomen ympäristökeskus toteuttaa vuosina 2027–2030 valtakunnallisen luontotyyppien maastoinventoinnin, joka osaltaan täydentää luontotyyppejä koskevia tietopuutteita suojelualueiden ulkopuolella ja parantaa luontotyyppitiedon kattavuutta. Maastoinventoinnit koskenevat etupäässä valtion omistuksessa olevia alueita. Espoossa on kartoitettu maastoinventointeina luontotyyppien uhanalaisarvioinnin mukaisia luontotyyppejä systemaattisemmin vuodesta 2020, ja työ jatkuu täydennettynä luontodirektiivin luontotyypeillä, sekä rakennetun ympäristön luontotyypeillä. Yksityismailla kartoituksia on tehty vähemmän. Valtakunnallisesti ajatellen tietopuutteiden paikkaaminen ja luontotyyppien seuranta edellyttävät maastoinventointien lisäksi luontotyyppien kaukokartoitusmenetelmien kehittämistä, kuten suunnitelmaluonnoksessa on esitettykin.

Lajien tilan parantaminen

Osa lajien elinympäristöihin liittyvistä tarpeellisista suojelu- ja hoitotoimenpiteistä kohdentuu direktiiviluontotyyppiesiintymien ulkopuolelle. Näille lisäisille toimenpiteille on tarkoitus tehdä kokonaissuunnitelma ja aikataulu, minkä jälkeen niillä täydennetään kansallista ennallistamissuunnitelmaa. Espoossa on seurattu mm. liito-oravien esiintymistä sekä lintuvesien pesimälinnustoa jo pitkään. Viimeisimpänä on testattu eDNA-kartoitusmenetelmää viitasammakon kartoituksessa. Useiden lajien kohdalla voidaan havaita, että ns. luonnontilaisen ympäristön ulkopuolella voi olla merkittäviä lajien esiintymiä, joita on tarve vaalia ja parantaa. Yksi tärkeimmistä esimerkeistä on häviävien perinneympäristöjen lajit, joille monenlaiset uusympäristöt voivat luoda uuden mahdollisuuden menestyä.

31.8.2026

1903/11.01.00/202

5

Artikla 5, meriekosysteemien ennallistaminen

Meriekosysteemien ennallistamisessa on kiitettävästi otettu tavoitteeksi kaiken heikentyneessä tilassa olevan pinta-alan ennallistaminen vuoteen 2050 mennessä. Parin viime vuosikymmenenä tieto meriluontotyypeistä on lisääntynyt huomasti. Tietotaso vedenalaisista luontotyypeistä ja etenkin niiden tilasta ei kuitenkaan ole vielä kattavaa, vaan pohjautuu paljolti mallinnuksiin. Ennallistamistarpeita voi siten tiedon karttuessa ilmetä lisää. Näitä luontotyyppien koskien ennallistamistoimet ovat pitkälti ravinnekuormituksen hillitsemistä, ja vaikka kuormitus saataisiin kokonaan loppumaan, Itämeren toipumisessa menee vuosikymmeniä. Meriluontotyyppien suhteen on tärkeää koordinoita ennallistamistavoitteita muiden Itämeren rannikkovaltioiden kesken.

Vesi- ja meriluontotyyppien tilaa parannetaan parhaiten vähentämällä ravinnekuormituksesta aiheutuvaa rehevöitymistä, orgaanisen aineen kuormituksesta johtuvaa tummumista sekä vesirakentamisen vaikutuksia.

Espoo yhtyy ennallistamissuunnitelmassa esitettyyn kantaan, että vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä tulee kohdentaa nykyistä vaikuttavammin ja niiden toteutusmäärää kasvattaa ja aikataulua nopeuttaa, jotta voidaan vähentää vesien ja meren tilaan vaikuttavia paineita ja siten saavuttaa myös ennallistamisasetuksen vesiluontotyyppien koskevat tavoitteet.

Useista esitetyistä toimenpiteistä voi nostaa valuma-aluekehittämisen suunnittelu tärkeiden. Valuma-aluekehittämisen suunnittelun avulla voidaan kokonaisvaltaisesti tarkastella meri- ja vesiekosysteemeihin aiheutuvia vaikutuksia ja kohdistaa ennallistamistoimenpiteitä vaikuttavasti Espoossa eri toimialat osallistuvat vesiensuojeluun muun muassa vesien tilan tarkkailun, maankäytön suunnittelun ja vesihuollon kehittämisen muodossa. Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelma on laadittu ohjaamaan koko kaupungin vesiensuojelua. Kaupunki seuraa aktiivisesti pintavesien tilaa ja toimii kunnostuksissa hankkeiden vetäjänä. Työmaavesien käsittely tulee Espoossa suunnitella ja toteuttaa noudattaen pääkaupunkiseudun työmaavesiohjetta.

Artikla 9, Jokien luonnollisen kytkettyneisyyden ja jokiin liittyvien tulvatasanteiden luonnollisten toimintojen ennallistaminen

Artikla 9 velvoittaa jäsenmaat kartoittamaan pintavesien kytkettyneisyyden keinotekoiset esteet ja tekemään suunnitelman sellaisten esteiden poistamiseksi, joille ei ole enää tarvetta.

Espoossa kalojen kulkua estäviä vaellusesteitä on selvitetty virtavesiselvityksissä. Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelmaan on kirjattu toimenpiteitä pienten vaellusesteiden poistoon ja suurten vaellusesteiden poistoon ja kalateiden

31.8.2026

1903/11.01.00/202

5

rakentamiseen. Tierumpujen muutoksia tai korvaamista silloilla pyritään tekemään teiden ja siltojen muutos- ja korjaustöiden yhteydessä. Espoossa suuria vaellusesteitä on poistettu tai korvattu kalateillä, kuten Nuuksion Pitkäjärven säännöstelypato, sekä Dämmanin ja Gumbölen kalatiet. Työ vaellusesteiden purkamiseksi jatkuu edelleen. Yhteistyö ja hankkeiden resurssointi ovat avaintekijöitä myös vaellusesteiden poiston toteutuksessa.

Artikla 10, Pölyttäjäkantojen ennallistaminen

Artikla 10 velvoittaa jäsenmaat lisäämään pölyttäjien monimuotoisuutta ja kääntämään pölyttäjäkantojen vähenemissuuntaus vuoteen 2030 mennessä. Suomessa pölyttäjäkantojen tilanne on suunnitelmaluonnoksen mukaan säilynyt Etelä- ja Keski- Eurooppaan verrattuna valtakunnallisesti katsottuna melko vakaana, ja kantojen romahdukset ovat paikallisia.

Kansallisessa pölyttjästrategiassa (2022) kuitenkin todetaan, että pölyttäjälajien uhanalaisuus on lisääntynyt kaikissa tärkeimmissä pölyttjäryhmissämme, etenkin mesipistiäisissä. Pölyttäjät ovat merkittävä eliöryhmä niin luonnon ekosysteemien toiminnalle kuin taloudellisestikin niiden tarjoamien ekosysteemipalveluiden kautta. Niiden väheneminen on syytä ohjata kasvun suuntaan, etenkin kun ilmastonmuutos tuo hyönteisillekin myös suuria epävarmuustekijöitä äärevöityvien säätilojen ja mm. muuttuvien talvehtimisolosuhteiden myötä.

Kaupunkiympäristössä pölyttäjille tärkeät avoimet alueet vähenevät tai muuttuvat maankäytön muutosten ja viljelyn vähenemisen myötä. Espoossa niittyverkosto ja perinneympäristöt on tunnistettu ja kohteita hoidetaan säännöllisesti. Espoon niittyjen ja avointen ympäristöjen toimenpideohjelma ohjaa vahvistamaan avointen alueiden verkostoa ja lisäämään niittyjen määrää ja monimuotoisuutta. Verkostonäkökulma on tärkeä huomioida myös valtakunnallisessa suunnitelmassa. Kansallisen pölyttjästrategian toimenpiteiden toteutumista tulee edistää, mm. turvaamalla riittävän rahoituksen ja tehostamalla informaatio-ohjausta.

Ennallistamissuunnitelman toimenpiteenä mainitulla tienvarsien niittokäytäntöjen kehittämisellä on suuri merkitys paitsi pölyttäjälajistolle, myös monille voimakkaasti uhanalaistuneille perinneympäristöjen lajeille. Valtakunnallisesti tienvarsista muodostuu yhteensä suuria pinta-aloja, ja yhteisesti vahvasti sovitut tai velvoittavat käytännöt tienvarsilajiston huomioimiseksi ovat tarpeen.

31.8.2026

1903/11.01.00/202

5

Artikla 11, Maatalouden ekosysteemien ennallistaminen

Artikla 11 velvoittaa jäsenmaat ottamaan käyttöön ennallistamistoimenpiteet, jotka ovat tarpeen luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi maatalousekosysteemeissä. Asetuksen mukaan jäsenmaiden on lisäksi otettava käyttöön toimenpiteitä, joilla pyritään ennallistamaan maatalouskäytössä oleva orgaaninen maaperä, joka on ojitettua turvemaata.

Suomi jättää pois indikaattorin ”orgaanisen hiilen määrä kivennäismaasta olevassa viljelysmaassa”. Perusteena on, että Suomessa pellot on verrattain vähän aikaa sitten muutettu metsästä maatalouskäyttöön, jolloin hiiltä häviää pelloista yhä. Vaikka kyseistä indikaattoria ei valita raportoitavaksi, on tärkeää kuitenkin edistää orgaanisen hiilen määrän kerryttämistä viljelysmaahan valtakunnallisesti.

Suuri osa Espoon pitkän maataloushistorian viljelysmaista on otettu kaupungin kehittyessä muuhun käyttöön. Kaupungissa viljellään kuitenkin edelleen 2020-luvulla. Osa tiloista on yksityisomistuksessa, mutta myös Espoon kaupunki omistaa peltomaita, joita se vuokraa ammattiviljelijöille. Turvemaiden viljelysmaita Espoossa on noin 82 ha. Valtakunnallisesti ruokaturvaan liittyvät tavoitteet ovat tärkeitä, mutta ruokaturvalle vähemmän merkittävien turvepeltojen vettämisellä olisi suuret yhteishyödyt niin ilmasto- kuin luontotavoitteidenkin näkökulmasta. Lisäksi on huomattava, että vettäminen vähentäisi Suomessakin kasvavaa turvemaiden maastopalovaaraa.

Artikla 12; metsäekosysteemien ennallistaminen

Artikla 12 velvoittaa jäsenmaat ottamaan käyttöön ennallistamistoimenpiteet, jotka ovat tarpeen metsäekosysteemien luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi. Jäsenmaiden on saatava metsäluonnon monimuotoisuutta mittaavien yleisten metsälintujen indeksin ja vähintään kuuden seitsemästä indikaattorista kehityssuunta kasvavaksi. Suomi jättää pois indikaattorin ”orgaanisen hiilen määrä”.

Valintaa on perusteltu mittaus- ja laskentamenetelmien hankaluudella Suomen olosuhteissa. Muut listatut indikaattorit edustavat hyvin metsäluonnon monimuotoisuutta, vaikkakin ”sellaisen metsän osuus, jossa valtalajina ovat luontaiset puulajit”, on Suomessa lähes merkityksetön, koska vierasperäisistä puulajeista koostuvia metsiä on meillä hyvin vähän. Orgaanisen hiilen määrä maaperässä sen sijaan tarjoaisi yhtymäkohdan ilmastomuutoksen ja biologisen monimuotoisuuden välille kuvaamalla hiilivarastoa sekä osaltaan eloperäisen maaperän laatua ja toimintaa.

Espoon metsien hoidossa tavoitteena on suojella metsäluonnon monimuotoisuutta ja mahdollistaa monipuolinen virkistyskäyttö kasvavalle asukasmäärälle. Kaupungin omistamat metsät ovat virkistysmetsiä, jotka eivät ole talousmetsäkäytössä. Metsiä tarkasteltaessa tulee huomioida niiden ekologiset, terveydelliset sekä ilmastolliset hyödyt. Toimeenpanossa tulee tunnistaa nykyistä selvemmin kuntien ja kaupunkien

31.8.2026

1903/11.01.00/202

5

omistamien taajama- ja lähimetsien erityisluonne. Kuntien käytännöt ja resurssit vaihtelevat, minkä vuoksi tarvitaan yhteistä ohjeistusta ja osaamisen vahvistamista.

Toimenpiteissä mainittu Helmi- ja METSO-ohjelmien jatkaminen on hyvin tärkeää. Tavoitteisiin pääsemiseksi vapaaehtoisuudella tarvitaan rahoituksen lisäksi resursseja aktiiviseen edistämistyöhön, ohjelmatoimien tarkempaa kohdennusta sekä tehokasta tiedotusta, kannustusta ja neuvontaa maanomistajille, jotta halutunlaisia kohteita (esim. vanhoja metsiä, lehtoja sekä palautettavaa boreaalista luonnonmetsää) saadaan merkittävässä määrin lisää. Informaatio-ohjaus mainitaankin suunnitelman toimenpiteenä 7.

Espoossa on paljon yksityisomisteista talouskäytössä olevaa metsää, joissa tapahtuviin hakkuisiin kaupungilla ei ole juuri mahdollista vaikuttaa, elleivät hakkuutoimet vaadi maisematyölupaa. Näillä alueilla on kuitenkin monin paikoin tunnistettu merkittäviä luontoarvoja, ekologisista yhteyksistä sekä tärkeitä virkistysarvoja ja muita ekosysteemipalveluja. Espoo puoltaa lämpimästi monimuotoisuutta turvaavien metsänkäsittelymenetelmien kehittämistä ja niiden aktiivista jalkauttamista metsätoimijoiden tietoisuuteen ja käytäntöön. Arvokkaimmat luontokohteet tulee kuitenkin pyrkiä ohjaamaan suojelutoimien piiriin riittävällä hakkuutulojen menetyksen korvaamisella.

Metsän- ja luonnonhoidon suositusten päivittäminen tukemaan direktiiviluontotyyppien turvaamista ja metsäindikaattoreiden tilan parantamista on tärkeä toimenpide. Toteutumiselle on edellytyksenä lisäksi toimintatapojen aktiivinen jalkauttaminen metsäammattilaisille ja metsänomistajille, sekä mainittujen tahojen osaamisen kehittäminen koskien direktiiviluontotyyppien tunnistamista ja niiden tilan parantamista, mukaan lukien vesiensuojelu ja metsäindikaattorit.

Metsiä koskevista toimenpiteistä nostettakoon vielä toimenpide 32, jonka tavoitteena on kehittää harvinaisempien puulajien siemen- ja taimituotantoa ja turvata harvinaisempien puulajien metsänviljelyaineiston riittävyys mm. perustamalla riittävästi siemenviljelyksiä. Tälle on kaupungeissakin varmasti jatkossa yhä enemmän tarvetta, sillä metsiä halutaan kehittää monilajisemmiksi ja niiden resilienssiä ilmastonmuutokselle parantaa. Esim. kotimaisia jalopuulajeja lisäämällä edistetään samalla niiden lukuisten seuralajilajien elinmahdollisuuksia.

Kaupunginhallitus

Espoon kaupunki
Y-tunnus 0101263-6